EKOLOGINEN KOMPENSAATIO JA MAHDOLLINEN SÄÄNTELY SUOMESSA

JANNE S. KOTIAHO
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
janne.kotiaho@jyu.fi

KRISTIINA NIIKKONEN
YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
kristiina.niikkonen@ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ympäristövaliokunta
Pikkuparlamentti 11.9.2018

JYU.WISDOM
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

ELINYMPÄRISTÖJEN HEIKENNYS ON ARKIPÄIVÄÄ

- Heikennystä syntyy lähes kaikesta maankäytöstä ja rakentamisesta:
  - pellonraivuu, metsänhakkuu, ojitus, ruoppaus, kaivos, kivilouhos, tiet, rautatiet, satamat, kauppakeskukset, parkkipaikat, asuinrakennukset, kesämökit, nurmikot …
- Yli 75 % maapallon pinta-alasta on voimakkaan ihmisvaikutuksen alla
- Yli kolmannes maapallon maapinta-alasta on maatalouden käytössä
- Suomessa kaikkia elinympäristöjä heikennetty keskimäärin noin 60 %
  - Soiden ekologista tilaa heikennetty keskimäärin yli 40 %
  - Metsien ekologista tilaa heikennetty keskimäärin lähes 70 %
- Globaalisti ja Suomessa elinympäristöjen heikentäminen ei ole hidastunut vaan kiihtyy
  - Suomessa vuosina 2000 – 2011 raivattu n.100 000 ha uutta peltoa
  - METSO-ohjelman tavoite 2008 – 2025 suojella n.100 000 ha metsää
- Vuoteen 2050 mennessä maapallon maapinta-alasta on säästynyt merkittäviltä ihmisvaikutuksilta alle 10%
  - Ihmisen tarpeisiin käyttökelvotonta autiomaata, vuoristoa ja tundraa

UNITED NATIONS
UNEP
Food and Agriculture Organization of the United Nations
UNDP
BES
IPBES/6/L.9/Rev.1
Distr.: Limited
24 March 2018
Original: English
ipbes Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services
Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

LIEVENNYSHIERARKIA

Haitta – (välttäminen + lievennys + korjaus + hyvitys eli ekologinen kompensaatio)

= kokonaisheikentymättömyys (No Net Loss / NLL)
tai jopa nettopositiivinen vaikutus (Net Gain / NG)

JYU.WISDOM

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

LIEVENNYSHIERARKIA

- Haittojen välttäminen on kaikkein tehokkain keino elinympäristöjen heikennyksen torjunnassa
  - Haittoja ei riittävissä määrin vältetä vapaaehtoisesti
  - Ilman maankäytön rajoittamista ja rakennuskieltoja kaikkia haittoja ei voida koskaan välttää
  - Välttämistä voidaan edistää luvitusta kiristämällä (kaiken kokoisissa hankkeissa)
  - Hyötykäyttö ja luontoarvot yhteen sovittavalla maankäytön suunnittelulla ja suunnitelmien toteutuksella voidaan pienentää ekologisia haittoja
- Haittojen paikanpäällä korjaamisella voidaan vähentää kokonaishaittaa
  - Haittojen korjaamisvelvoite osaksi kaikkea maankäyttöä ja rakentamista
  - Korjaamismenetelmät ja tavoitetila valittava luonnon kannalta
- On epätodennäköistä, että lopetamme maankäytön ja rakentamisen kokonaan
- Ilman merkittäviä kieltoja ja sääntelyä lievennyshierarkian ensimmäiset askeleet eivät riitä estämään elinympäristöjen heikentymistä

HAITTOJEN HYVITYS
ELI EKOLOGINEN KOMPENSAATIO

- Haittojen hyvityksen velvoittaminen muistuttaisi saastuttaja maksaa periaatetta
  - Haitan aiheuttaja korvaa aiheuttamansa haitan
- Kuinka paljon hyvityksiä vaaditaan on subjektiivinen kysymys
  - Kokonaisheikentymättömyyden (No Net Loss) vaade on yleisesti hyväksytty ideaali
  - Voidaan vaatia myös ylihyvitys (Net Gain) tai osittaishyvitys (limited loss)
- Kokonaisheikentymättömyyden määritelmä ei ole itsestäänselvä
  - Kokonaisheikentymättömyys jokaiselle lajille on käytännössä mahdottomuus
  - Kokonaisheikentymättömyys keskimäärin kaikille lajeille (50 % NL / 50 % NG)
- Samanlaisena hyvitys on illuusio
  - Jokainen yksilö on geneettisesti uniikki ja jokaisessa eliöyhteisössä on uniikki määrä lajeja ja niiden yksilöitä
  - Samanlaisuus riippuu mittaamisen tarkkuudesta
  - Operationaalisesti keskeistä on mittaamisen yksinkertaistus ja jousto
- Oikea kysymys ei ole sallitaanko jousto vai ei, vaan se kuinka paljon joustoa sallitaan

HAITTOJEN HYVITYS
ELI EKOLOGINEN KOMPENSAATIO

- Ekologisen kompensaation käyttöönotto ei johda ”lupaan tuhota”
  - Käytännössä meillä on jo lupa tuhota
- Nykytilanteeseen verrattuna hyvityksen velvoittaminen haittaajalta hidastaisi elinympäristöjen heikentymistä kahdella mekanismilla
  - Kannustaisi toimijaa välttämään haittoja pienentämällä hyvitysvelvoitetta
  - Velvoittaisi parantamaan heikentyneitä elinympäristöjä ennallistamalla tai estämään tulevia heikennyksiä asettamalla alueita suojeluun
- Ekologisen kompensaation käytännön toteutuksessa huomioitavat asiat on koottu Suomen ympäristö –raporttiin
  - Ekosysteemipalveluiden ja monimuotoisuuden hyvitys tarkasteltava erikseen
  - Hyvitysten pysyvyys turvattava, lisäisyys varmistettava ja vuoto huomioitava
  - Milloin kokonaisheikentymättömyys vaaditaan saavutettavaksi (esim. 30v => NG)
  - Kertoimilla voidaan hallita useimpia kompensaatioon liittyviä epävarmuuksia
- Tutkijat melko yksimielisiä, että kompensaation periaatteet ymmärretään jo riittävän hyvin, jotta voidaan siirtyä toteutukseen

JYU.WISDOM

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

HAITTOJEN HYVITYS
KOHTI TOTEUTUSTA

- Kokeillaan hyvitystä valtion suurissa infrastruktuurihankkeissa
  - Selkiyttää periaatteiden soveltamista käytäntöön
  - Lisää ymmärrystä haittojen hyvityksen kustannuksista
  - Kokemukset auttavat sääntelyn yksityiskohtien laatimisessa
- Kompensaatiomaksu kaikkiin rakennuslupiin
  - Laaditaan yksinkertainen laskutapa rakennuksen pinta-alaperusteiseksi kompensaatiomaksuksi (täysin tehtävissä olemassa olevalla tietotaidolla)
  - Kompensaatiomaksusta saatavat tulot suunnataan elinympäristöjen tilan edistämiseen ja luonnon suojeluun aiheutettujen haittojen hyvitykseksi
- Vapaaehtoisena tarjottujen ekologisten kompensaatioiden velvoittaminen
  - Laaditaan sääntely jonka perusteella viranomaiselle tulee mahdollisuus ottaa kantaa toimijoiden vapaaehtoisesti tarjoamiin ekologisiin kompensaatioihin
  - Vapaaehtoisesti tarjottujen kompensaatioiden toteutus velvoitetaan lupaehdoissa (tunnistettu ongelma suunniteltujen kompensaatioiden toteutuksen puute)
  - Käsittelyohituskaista lupahakemuksille joissa tarjotaan vapaaehtoisia haittojen hyvityksiä (toimijalle aika on rahaa)
  - Hyvitysten tarjoamisen ei tule helpottaa luvan saantia

VN TEAS 2018 rahoittama hanke

Uusia välineitä luonnon monimuotoisuuden suojelun ja ekosysteemipalveluiden turvaamisen valtavirtaistamiseksi

4.8.B. Kompensaatio kansallisessa ympäristön-, luonnonsuojelu- ja luonnonvarasääntelyssä ja ohjauskeinojen kehittämistarpeet

Kuva: Ari Meriruoko, MH

VN TEAS – Kompensaatio hankkeen sisältö

- Kompensaation käsitteellinen täsmennys ja suhde lievennys-hierarkiaan
- EU-sääntelyn rajoitteet
- Lainsäädännön sääntelyaukot
- Asiantuntijapaneeli kompensaation käytöstä
- Kansainvälinen oikeusvertailu
- Kompensaation vaihtoehtoiset toimintamallit - työpaja
- Loppuseminaari: marraskuu 2018

Delfoi-tutkimus

Kierros 1 21.-25.5.2018	Yleinen hyväksyttävyys	Lähtökohtainen asenne, periaatteelliset riskit / mahdollisuudet; elinkeinomahdollisuudet
	Kynnys ja kattavuus	Kompensaation kynnysarvot Habitaatti – laji – luonnonvara(ekosysteemi)palvelu Ympäristönkäyttösektorit
Kierros 2 11.-15.6.2018	Vaikuttavuus – luonnonarvot	Vastaavuuden kriteereihin liittyvät näkökohdat (taustataso, mittaaminen, epävarmuuden huomioiminen, samuus)? Lisäisyys vs. suojeluhyvitykset?
	Vaikuttavuus – ajallinen	aikaviive, pysyvyys
	Vaikuttavuus - alueellinen	Alueellinen kohdentuminen
Kierros 3 25.-29.6.2018	Valvonta, raportointi ja varmennus	Näkökohdat kuka, miten, sovittaminen lupaprosesseihin Sertifiointi?
	Toteutuskustannukset	
	Noudattaminen ja täytäntöönpano	

SYKE: Luontotyyppien soveltuminen ekologiseen kompensaatioon

- Suomen ympäristökeskuksen selvitys
- Arvioitavat luontotyypit:
    - Itämeri
    - Rannikko
    - Sisävedet ja rannat
    - Suot
    - Metsät
    - Kalliot ja kivikot
    - Perinnebiotoopit
    - Tunturit
- Raportti loppuvuodesta 2018

Kuva: Aino Rekola

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Lisätietoja

JANNE S. KOTIAHO
Jyväskylän yliopisto
janne.kotiaho@jyu.fi

KRISTIINA NIIKKONEN
Ympäristöministeriö
kristiina.niikkonen@ym.fi